

Per Ericson

Om terrorism

Olika författare anger något varierande definitioner på terrorism. Gemensamt för de flesta definitioner torde dock vara att en handling för att betecknas som en terrorhandling måste innebära att någon person tillfogas någon form av lidande genom handlingen. Våld eller hot om våld förknippas vanligen med terrorhandlingar.

Det finns också olika uppfattningar om terrorhandlingens moraliska status. En vanlig uppfattning är att terrorhandlingen *oftast* är moraliskt förkastlig – av det skälet att det onda den rent definitoriskt innebär sällan kompenseras av värdet hos dess verkningar.

En annan åsikt hävdar att varje terrorhandling är moraliskt förkastlig – av det metaetiska skälet att det är handlingens definitoriska (inre) egenskaper som helt och hållet avgör handlingens moraliska status.

En tredje uppfattning gör gällande att terrorhandlingen som sådan är etiskt neutral (indifferent). Skälet skulle vara att en handlingens moraliska värde helt och hållet avgörs av handlingens konsekvenser. Denna ståndpunkt har framförts av Torbjörn Tännsjö i uppsatsen "Terrorism" i *Filosofi och samhälle*, 1978 (ursprungligen publicerad i *Häftet för Kritiska Studier* 6/1975).

De två första ståndpunkterna är välkända och diskuterade och skall inte närmare beröras i detta inlägg. Den tredje uppfattningen däremot är fräsch och provokativ. Och såvitt jag vet är Torbjörn Tännsjö den enda som hävdar den.

Även om Tännsjö gång på gång markerar sin åsikt om terrorhandlingens etiska neutralitet är hans argumentering för denna åsikt förvånansvärt oartikulerad.

Argumenteringen utgår från en kritik av den deontologiska värdeteorin, som säger att en handlingens moraliska värde bestäms av handlingens inre (definitoriska) egenskaper. Författaren tycks mena att eftersom denna teori är ohållbar måste handlingens konsekvenser vara avgörande för handlingens moraliska status. Och hans slutsats blir att de inre – definitoriska – egenskaperna hos en handling är etiskt neutrala. Tillämpat på terrorhandlingen innebär detta att denna är etiskt neutral – som terrorhandling betraktad – fastän våld och lidande (inte minst i Tännsjös framställning) definitoriskt knyts till terrorhandlingen.

Innan jag närmare analyserar denna argumentering kan det vara på sin plats att klargöra en distinktion, som är av betydelse i sammanhanget. När man talar om en handlingens konsekvenser kan man uppenbarligen mena två skilda saker:

A Man kan avse klassen av de tillstånd som förverkligas genom och som följd av att en viss handling utförs (=totala konsekvenser).

B Man kan avse klassen av de tillstånd som förverkligas som en empirisk följd av en viss handling har utförts (=empiriska konsekvenser).

Den senare klassen av tillstånd är en äkta delklass av den förra, som ju även innefattar de tillstånd som är definitoriskt förbundna med handlingen.

Efter ett visst förtydligande av Tännsjös resonemang kan man kanske återge hans argumentering så här:

- 1 Om de inre (definitoriska) egenskaperna hos en terrorhandling inte är avgörande för handlingens moraliska status, så måste egenskaperna hos handlingens konsekvenser vara avgörande.
- 2 Om egenskaperna hos handlingens konsekvenser är avgörande för dess moraliska status, är de inre egenskaperna hos handlingen etiskt neutrala.
- 3 De inre egenskaperna hos en handling är inte avgörande för handlingens moraliska status.
- 4 De inre egenskaperna hos handlingen är etiskt neutrala. (Av 1, 2, 3.)

Givetvis kan rimligheten i premiss 3 ifrågasättas. (Jfr den andra av de tre uppfattningar som nämndes i inledningen.) Men även om denna premiss godtas är argumenteringen besynnerlig. Om "konsekvenser" i denna argumentering avser empiriska konsekvenser blir den första premissen godtycklig, eftersom de inre egenskaperna tillsammans med konsekvenserna kunde vara avgörande utan att dessa var för sig är avgörande.

Om å andra sidan "konsekvenser" ska innebära totala konsekvenser blir premiss 2 ohållbar, eftersom de totala konsekvenserna också omfattar de inre egenskaperna.

Ett annat argument, som möjligen föresvävat Tännsjö är följande övervägande: Om vi jämför två världar, som är lika i alla avseenden (alltså också i fråga om lidande), utom i det avseendet att den ena världen innehåller en terrorhandling – måste vi inte då medge att dessa världar är moraliskt likvärdiga och följaktligen terrorhandlingen i sig moraliskt neutral?

Felet med detta argument är att jämförelsen förbiser att världen med terrorhandlingen enligt definitionen på terrorhandling måste innehålla mera lidande än den andra världen.

Torbjörn Tännsjös etiska uppfattning har inte enbart akademiskt intresse. En kuslig konsekvens av hans uppfattning är att lidandet, när det definitoriskt inbegrips i en handling – som exempelvis i tortyr – i sig är moraliskt likgiltigt.

Litteratur

Tännsjö, T, "Terrorism" i *Filosofi och samhälle* utg av filosofiska institutionen vid Stockholms universitet, Doxa 1978.